

Prepoznavati odtis krščanskega

Nekaj misli o Marionovem pojmovanju krščanske filozofije

Ko je eden največjih umov v zgodovini filozofije, Georg Wilhelm Friedrich Hegel, zagovarjal svojo habilitacijsko tezo, so ga slušatelji opozorili na to, da je njegova teorija v nasprotju z dejstvi. Iz Heglovega odgovora – *"Toliko slabše za dejstva"*¹ – se je rodila ena najbolj posrečenih izjav v zgodovini duha. Misel francoskega fenomenologa Jean-Luca Mariona se vsebini te izjave postavlja po robu s tem, da poudarja t. i. hevristično funkcijo filozofije, ki ji specifično krščansko razodetje daje nove vsebinske poudarke. Tako Marion nasproti Heglu pravi: *"Gre za dejstva, ki jih temeljito pozna vsak kompetenten zgodovinar filozofije."*² Obrat, ki ga s tem ustvarja Marion, pa je veliko daljnosežnejši od "anahronistične" primerjave s Heglom, saj gre za vprašanje po smislu in možnosti obstoja "krščanske filozofije". V članku z naslovom *"Christian philosophy": hermeneutic or heuristic* Marion pokaže, da ne gre toliko za vprašanje, ali bo filozofija s tem, ko si prisvaja naziv krščanska, pridobila na novosti interpretacije, kot predvsem za to, da se našemu razumu odpre neko povsem novo polje, polje, v katerem je možna ena sama interpretacija.

Za to, da bi pravkar zapisano razumeli na pravičen način, te interpretacije nikakor ni potrebno postavljati nad druge. Gre prej za to, da samo takšna filozofija "ve" (sic!) za določene fenomene, in sicer za tiste, ki jih razum ne more izpeljati iz sebi lastnih pogojev mišljenja. Ravno v tem pa se skriva možnost večno novega mišljenja, ki samo od sebe postavlja pogoje razumevanju stvari. Pri tem seveda mišljenje ni nujno prepuščeno nevidnim okvirom svobodne interpretacije fenomenov, temveč nasprotno v vsej svobodi išče prostor svoje nevidne biti. Zaradi tega v mišljenju ne gre v prvi vrsti za "naš projekt", temveč veliko

prej za odgovor na naloge, ki so že tu "pred nami". Sledeč Marionovim zamislim bi se morali predvsem vprašati, kje nas filozofija kot ljubezen do modrosti najbolj potrebuje, ne pa toliko iskati priložnosti, da bomo "mi sami" drugim povedali nekaj, česar "oni" še ne vedo. Strah pred neuspehom je odveč, saj ta koncept nasprotja glede na uspeh in varnost "domačega okolja" s tem izgubi krila. Povsod je namreč dovolj materiala, ki čaka, da ga nekdo pokaže v vsem njegovem sijaju, da mu da vrednost ali, kot bi rekel Marion, da ga začne ljubiti. Ena najprepričljivejših Marionovih tez je gotovo ta, da je krščanstvo s tem, ko je predstavilo Boga

kot ljubezen, naredilo velik korak v primerjavi s filozofijo, ki vedno ostaja "le" ljubezen do nečesa, nekoga, vsega ali celo nič. Filozofija pa krščanstvu vendarle ni ostala dolžna, saj se ji je slednje približalo samo. Združitev obeh v točno določenem zgodovinskem obdobju seveda ni naključna, več kot to pa šteje ugotovitev, da se pravzaprav nikoli nista ločila tako drastično, kot se o tem običajno meni. Marion nam po daljšem času ponovno pokaže, da pri zadevi ne gre za paradoks, ki bi ostal nerazrešen, temveč da je rešitev ravno v njegovi paradoksalnosti, ki ustreza paradoksalnosti stvari okoli nas. To, da krščanska filozofija išče nevidno v vidnem, je le najbolj bistroumna potrditev tega, kar človek že ves čas doživlja globoko v sebi. Drugače rečeno, ne gre za novost v smislu nečesa, česar prej ni bilo, ampak bolj za nov pogled na staro, oziroma za odgovor na vabilo, ki čaka. Ko se odgovor enkrat vendarle pojavi, pa je naša naloga v tem, da ga poskušamo "razumeti" ali, kot pokaže Marion na primeru "ikone", da najprej najdemo ustrezen pojem, ga osvetlimo v njemu lastnem vsebinskem odtenku in ga nato še ustrezno definiramo. V pojmovnosti "krščanske filozofije" tako ne gre za to, da bi takšna filozofija poskušala braniti že znano in operirati s pojmovnim ponavljanjem, temveč gre nasprotno za iskanje in odkrivanje nejasnosti, za katere lahko prav ta filozofija sama priskrbi ustrezne pojme in razlage in jih nato *ljubeče* preda v uporabo filozofiji kot taki. Seveda je tudi tu kritika mogoča, a ker obstaja osnovna raven ali, kot Marion ponavlja za Pascalom, "red ljubezni", je vendarle omogočeno, da se prek lastnih zablod in nerazumevanj vedno znova vračamo k izvirom fenomenov.

Zelo pomembno sporočilo Marionovega teksta vidim ravno v tej filozofski vrednosti novega pogleda na svet ter ljudi in stvari v njem. Kot je razvidno iz primera o Avguštinovem pogledu na zgodovino, se s pomočjo razodetja odkrije nek povsem nov svet, nekakšen dvojnik že obstoječega, ki obstaja skrit pod plastjo zgolj vidnega. Seveda si ne smemo domišljati, da je ta dvojnost preprosto dejstvo: prej gre za počasno odkrivanje le-tega

s pomočjo *ljubečega* branja sveta okrog nas. Tudi semkaj se umešča določena paradoksnost situacije, saj naj bi se po Marionovem mnenju "krščanska filozofija" pojavila naravno, z redom stvari in resnostjo raziskovanja, in to kljub temu, da danes vse manj povezujemo polji filozofije in krščanskega razodetja. Ne gre namreč za nekaj, kar bi v filozofijo prišlo od zunaj, ampak je že vselej v njej, le da je še neodkrito s strani njenih lastnih pogojev.

Da bi to bolje razumeli, nam Marion podrobno predstavi fenomen *usmiljene ljubezni*, ki ima poleg povsem teološkega pomena svoje mesto tudi v filozofiji. Tej namreč predstavlja fenomene, ki jih sama ne pozna, a se ji kažejo kot pomensko smiselni. Gre za povezavo med *naravnim* in *nadnaravnim*, ki se izteka v obojestransko medsebojno priznavanje in s tem v soobstoj teoloških in filozofskih domnev. Neustvarjena prisotnost *usmiljene ljubezni* v ustvarjeni naravi ji namreč daje tako naravno kot nadnaravno moč. Odkrivanje le-te postavlja pred nas nalogo, ki se do neke mere sicer omejuje na krščanstvo, a jo po drugi strani izvajajo tudi neverujoči. Razlika je le v tem, da slednji svojih temeljnih ugotovitev ne izpeljejo do konca, do dejstev. Marion se še kako zaveda potenciala, ki ga kaže filozofija, a če bo ostala samo pri gledanju in opazovanju pojavnosti, lahko zgreši bistvene momente, skrite v tleh empirije ali pa razpršene po obnebu duha.

Zadnji poudarek, ki bi mu rad namenil pozornost, je Marionovo branje tekstov Svetega pisma. Marion namreč ta besedila ves čas po malem omenja. S tem sklicevanjem po eni strani podpira svoja izvajanja, obenem pa se omenjeni teksti kažejo tudi kot kon-tekst, iz katerega sam izhaja. Ko se je pred kratkim ponovno lotil vprašanja o obstoju "krščanske filozofije",³ je povsem na koncu posredoval neverjetno odkritje, do katerega je kot fenomenolog prišel ob branju evangelijev. Navede odlomek iz Matejevega evangelija, kjer je zapisano naslednje: "Nič ni zakritega, kar se ne bo razodelo, in skritega, kar se ne bo spoznalo."⁴ Za Mariona je to primer čiste *fenomenologije*, ker je poudarjeno, da ni ničesar, kar ne bi

bilo razodeto. Pri tem gre za dvojni pomen razodetja, najprej glede na samo krščansko razodetje in nato še v najbolj običajnem pomenu besede, kar pomeni *narediti vidno*. Marion predavanje zaključí z domnevo, da sta morda smisel in moč "krščanske filozofije" prav v tem, da naredimo vidno tisto, kar ostaja z drugimi filozofijami ter z omejeno racionalnostjo objektivnosti skrito, a bi moralo biti pokazano. V tem vidi način, da s sicer zapleteno in nestabilno predstavo osmislimo krščansko filozofijo.

1. Hegel je svojo tezo o obstoju zgolj sedmih planetov zagovarjal v avgustu leta 1801, potem ko je bil januarja istega leta odkrit že osmi planet. Več o tem v: Schneider Erich, *Kleine Astronomie. Die Sternenwelt und ihre Rätsel*. München: Verlag Lebendiges Wissen, 1958.
2. Jean-Luc Marion, "Christian philosophy": hermeneutic or heuristic? V: *The question of christian philosophy today*, ur. Francis J. Ambrosio, New York: Fordham University Press, 1999, str. 260. Članek je prav za pričujočo številko preveden tudi v slovenščino.
3. "Is there a christian philosophy?" Dostopno na: <http://nondefixi.blogspot.com/2010/11/marion-lecture-on-christian-philosophy.html> (14.1.2011). Marion je imel predavanje 10. novembra 2010 na inštitutu "Lumen Christi" v Chicagu. Ideje, ki jih je predstavil, so podobne tistim v članku, le da na nekaterih mestih izstopajo še nekateri novi poudarki.
4. Mt 10,26.